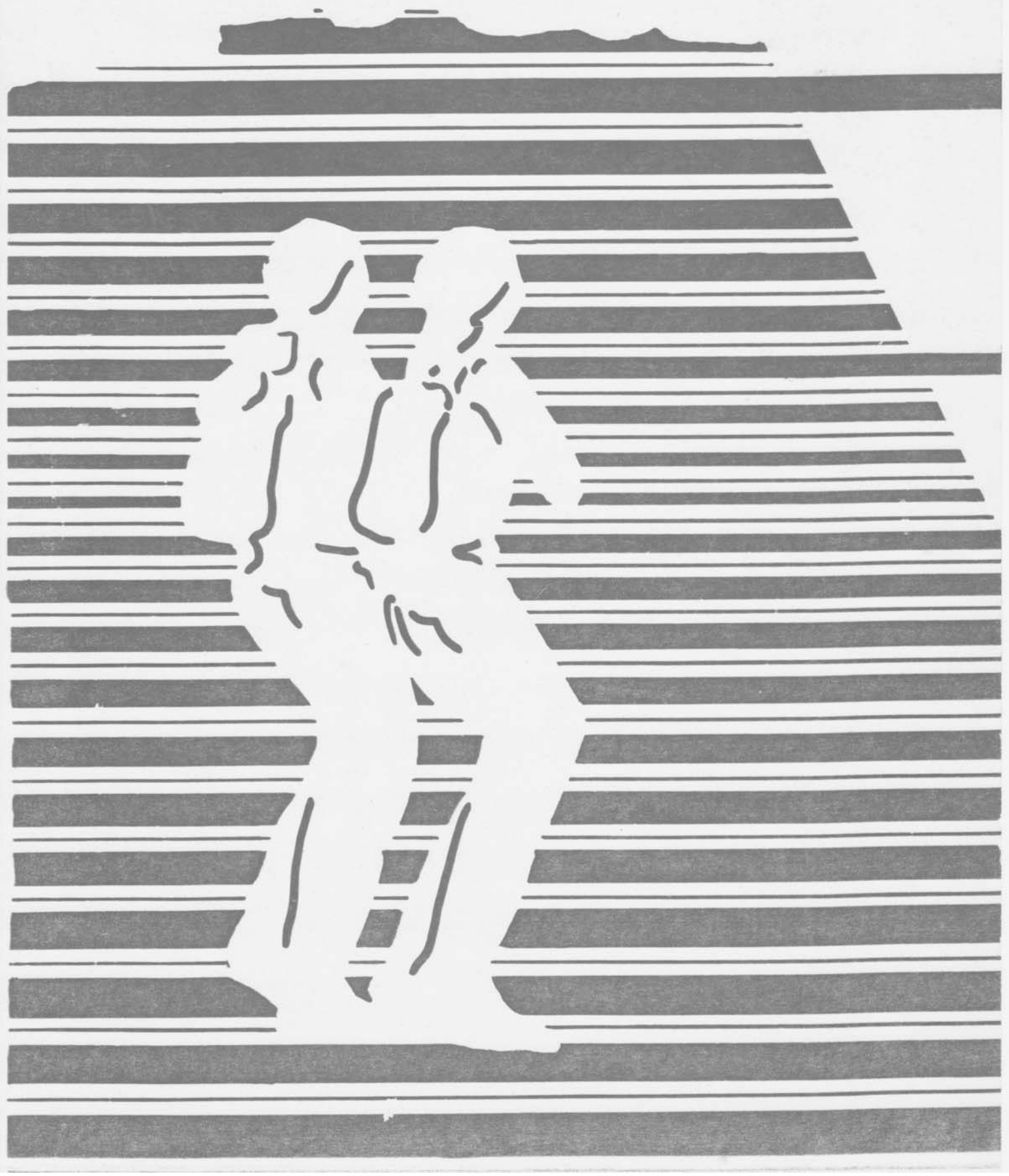
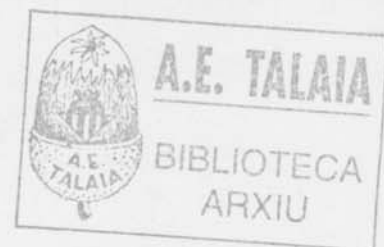

SALUTACIÓ: Quan des de Vilanova projectem una excursió la majoria de vegades, les nostres fites estan situades cap al nord, cap a les terres humides i frondoses, cap als rius més cabalosos i cap a les muntanyes cobertes de neu.

Es bo, però que algunes vegades dediquem les nostres atencions a aquests altres indrets del nostre país que moltes vegades ens amaguen riqueses insospitades i sorprenents.

En aquesta sortida la nostra intenció ha estat doncs bàsicament evidenciar que es pot fer excursionisme tant al nord com al sud i que el caminant sensibilitzat mai no quedarà defraudat si al trepitjar unes muntanyes sap trobar-hi tot el suc que amaga.

La Serra del Montsant no és pas un dels llocs menys coneguts, al contrari, les seves proximitats són motiu de moltes excursions turístiques, però les seves cingleres amb els impressionants graus, les seves ondulacions suaus a la carena, els seus barrancs profunds i els seus encisadors salts d'aigua, no són pas els llocs habituals per on van els nostres excursionistes.

Contràriament el Montsant és la muntanya mimada pels caminadors de Reus i Tarragona, la tenen cuidada a l'extrem, neta, senyalitzada en totes les cruïlles, marcats els graus i protegits els passos perillosos. Una molt bona feina per la que els felicitem!

Nosaltres us convidem a passejar pel Montsant i descobrir que després d'haver fet la ruta proposada, ens en queden moltes per fer i estem segurs que molts direm: Aquí hi hem de tornar!. La nostra intenció és solament doncs, demostrar les possibilitats de la muntanya i en definitiva les de l'excursionisme com a mitjà de divertiment culturalitzador per la nostra societat.

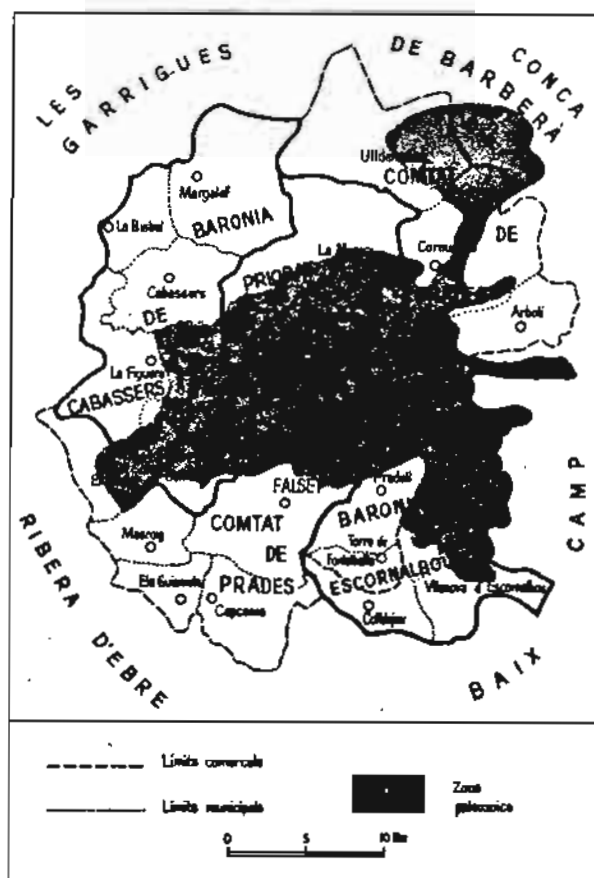
.../...

I a la vegada pretenem per aquells que la seva salut, anys o humor no els hi permet gaudir de la bellesa de les altures, que coneguin les vessants de la muntanya des d' Scala Dei a Ulldemolins de forma diferent a la que els hi oferiria una excursió turística, pretenem que compreguin més a la gent que hi viu, entenguin el seu tarannà, coneguin la seva història i en definitiva coneguin més Catalunya.

Per alguna cosa som la secció de Cultura d'una societat excursionista.

Distribució dels antics senyorius feudals de la comarca, amb la indicació de la clapa paleozoica pissarrenca que proporciona al Priorat la característica més vistenta. Aquesta clapa es centra i ocupa la major part del Priorat històric o de Scala-Dei

GEOLOGIA

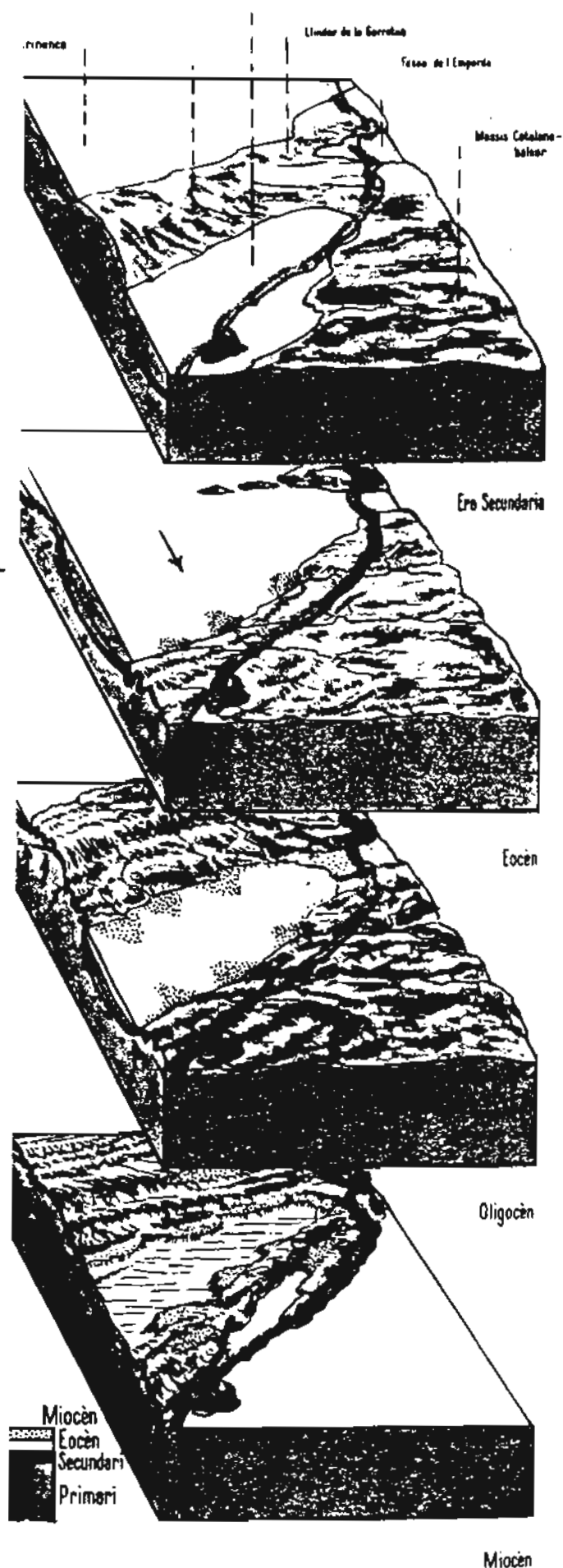
Des de la nostra perspectiva humana, el mapa d'un país, les seves muntanyes i rius, la forma de les seves crestes i inclús de les seves valls, ens sembla quelcom fixe i inamovible, estàtic i etern, però si poguessim en unes hores, veure rapidament les variacions que hi han hagut en el nostre planeta durant els 4500 milions d'anys que fa que existeix, veuríem com una pilota moldeable que va ariant rapidament de formes.

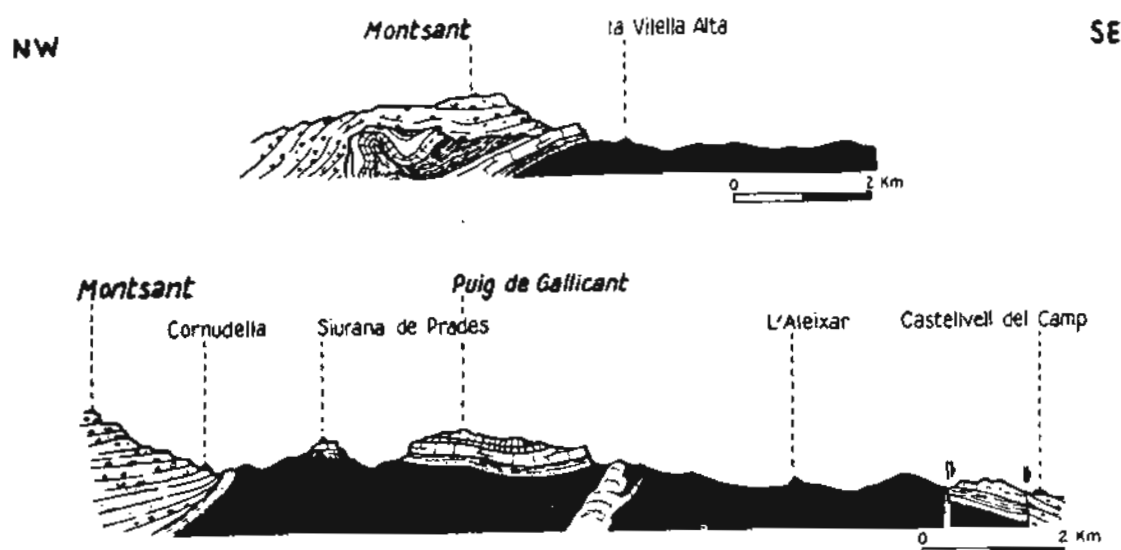
Des dels seus orígens la terra ha variat molt de mapa-mundi i continua variant, ho fa de forma suficientment lenta però, com perquè nosaltres, amb les nostres curtes vides no ho poguem notar.

Catalunya per tant no ha estat sempre de la mateixa forma, i les estructures de les nostres muntanyes i valls ens ho confirmen sobradament.

Si poguessim veure un mapa d'aquesta zona del planeta terra uns 50 milions d'anys enrere, als començaments del que els geòlegs anomenen era terciària, veu-

.../...

GEOGRAFIA

Geogràficament el Montsant forma part de l'anomenada cordillera pre-litoral catalana, limitant juntament amb la Serra de La Llena amb la depressió central. Aïllat de les muntanyes veïnes per les valls dels rius Montsant i Siurana i unit a les muntanyes de Prades pel Coll d'Albarca. Està format per un sol cos de muntanyes dividit en dues parts per un profund barranc, el barranc dels Pèlags, on hi ha el Toll de l'Ou.

El punt més elevat és la roca Corbatera 1166 m., situada a la serra Major, que correspon a la línia de cingleres que veurem al davant de la Morera del Montsant.

La demografia dels pobles situats al peu del Montsant va tenir un màxim a finals del segle passat, no obstant però, i amb motiu de la plaga de fil·loxera durant a aquest segle ha anat disminuint fins el punt en que pobles com Albarca han quedat totalment deshabitats, però ultimament i per tal de fer-ne residència els caps de setmana, algunes cases han estat restaurades i recuperades.

En les èpoques més floreixents, fins hi tot es cultivaven feixes dalt la muntanya, actualment solament a les vessants més assequibles de llicorelles hi ha cultius.

Els principals productes són el vi, molt famós, i que degut a les condicions climàtiques adquireix un alt grau alcohòlic, de 14 a 19 graus normalment. Un 96% del vi és negre i les principals varietats que el produeixen són garnatxa negra i carinyena.

.../...

Les vinyes ocupen vessants de difícil accés i el cultiu és complicat i la producció escassa. De mica en mica es va substituint el cultiu de la vinya per avellaners i secà.

Un altre cultiu important, sobretot a la zona d'Ulldemolins, és l'olivera, produint un oli amb molt poc grau d'acidesa.

L'activitat industrial, queda reduïda a la relacionada amb els productes del camp, no obstant en altre temps hi havia mines de coure a Ulldemolins, on també hi ha guix i alguna indústria de rajoles.

Molt aprop de Cornudella, i sota l'encinglerada Siurana hi ha un embassament amb una capacitat de 12 milions de m³ que serveix per suministrar aigua a Reus, via pantà de Riudecanyes.

Econòmicament tots els pobles del peu del Montsant estan lligats amb Reus, comunicats pel Coll d'Alforja.

CLIMA

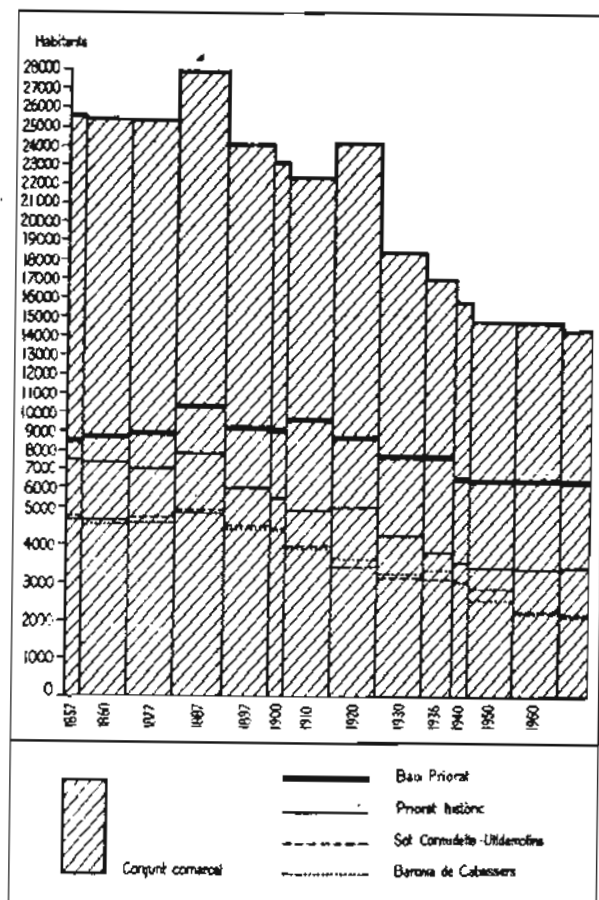
El clima de la comarca és temperat i sec, però al Montsant i als pobles de la seva vora és molt més cru, amb influències del clima continental de Lleida.

L'època de l'any que més hi plou és la tardor, la mitjana de pluja és de 560 ml. l'any, l'estiu és molt sec, hi neva molt poc de tres a cinc vegades l'any, però amb poca neu.

El vent de tramuntana és sec, fred i fluix, el de garbí que ve
.../...

Moviment de població a la comarca del Priorat en la darrera centena

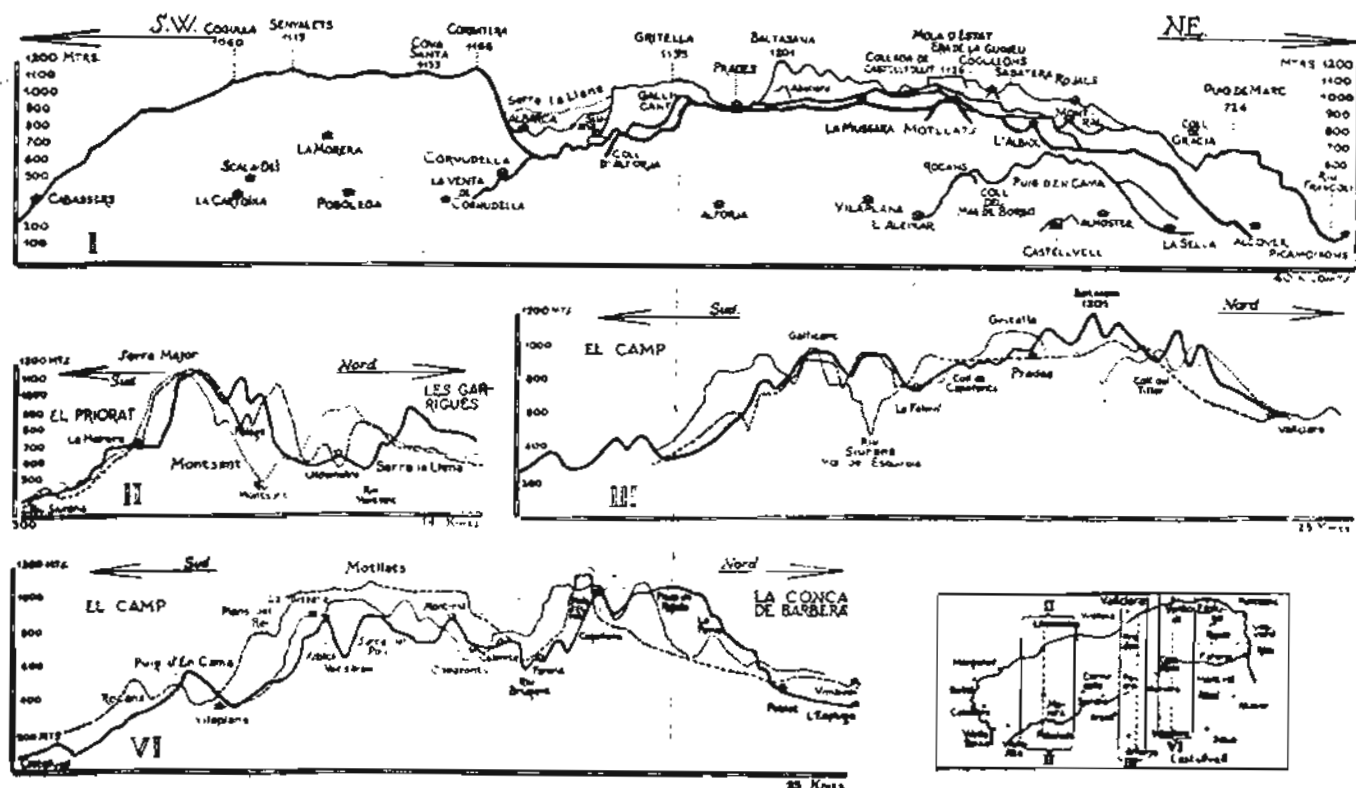
L'ascens de 1887 s'agermana amb els alts preus del vi, pel fet que la filloxera abatia els camps francesos i els del nord de Catalunya. El 1893 entrava l'insecte al Priorat i d'aleshores ençà, amb l'excepció de l'any 1920, la tendència depressiva no ha pogut ésser aturada

.../...

del mar és fresc i agradable a l'estiu, mentre que a l'hivern provoca gelades. El mitjorn és calent i bufa poc. El vent que provoca les pluges és el llevant. El més fort és el mestral o serè que a la part baixa és menys intens (passa alt).

Al Montsant la mitjana de temperatures és d'onze graus.

TALLS longitudinals i transversals del conjunt de les Muntanyes de Prades, el Montsant i Serra La Llena.

FAUNA

A les darreries del segle passat foren extingits els llops que constituïen les salvatgines més temudes d'aquestes terres.

Entre els mamífers carnissers canins es manté la guineu; entre els viverrits, la geneta; entre els mustèlids, a més de la mustela i la fura, la fuina i el teixó. D'aquest darrer se n'esmenten dues menes, que els naturals del país anomenen gossenc i garrinenc, per la semblança que el seu musell pren amb el d'un gos o el d'un garri.

.../...

.../...

Als rius Francolí, Brugent i Siurana hi ha la llúdriga. El carnisser que abunda més és el gat mesquer. Entre els rosegadors, hi ha l'esquirol, el talp, la rata de muntanya, la llebre i el conill i entre els insectívors, l'eriçó.

Particularment a la vall alta del riu Brugent, a les immediacions del bosc de Poblet i al Montsant hi han exemplars de porcs senglars.

Entre els rèptils abunden els llargandaixos, sobretot el comú i el verd. L'únic rèptil verinós és l'ercorçó.

L'ocell de presa que més abunda és el duc reial. També, sobretot al Montsant, hi ha falcons perseguits perquè fan malbé la caça. L'àstor i l'espervet són altres aus de presa hostes dels cingles d'aquestes muntanyes. Entre els ocells propiament de bosc són assenyals el picot verd, el raspinell, la mellelengua, el mallarg, el bruel i, particularment, el gaig, el crit estrident del qual es deixa sentir en els boscos de les canals encinglerades. Entre les gallinàcies, la perdiu i la guatlla es fan presents els contraforts amplament desplegats en calmes.

Entre els coloms salvatges hi ha la tórtora, el tudó i la puput.

Altres ocells a anotar són el cotoliu o alosa muntanyenca i els pardals que recorren el sembrat, el tord, la griva, el tallerol trencacames i les mellelengues. Entre aquestes, sobretot la carbonera o primavera, que al bon temps desperta amb els seus cants. A més, hi ha la merla, el rossinyol, el mosquiter, l'estornell, el pinsà, el passarell i la cadenera, que omplen de cantúries les valls i les riberes.

Al riu Brugent es pesquen truites i a gairebé tots els corrents constants bàgares i bards. Al Francolí, hi ha anguilles i càrpares i al barranc de les Tosques crancs de riu.

Entre els invertebrats, solament cal citar, com a perillosa, la taràntula.

BOTÀNICA

Per donar una idea de la vegetació del Montsant, hem trobat oportú parlar-vos primer del que és una aliança, una associació i una comunitat vegetal.

Les comunitats vegetals són unitats de vegetació formades cadascuna pel conjunt de plantes que conviuen en una àrea de condicions ecològiques uniformes. Cada comunitat està integrada per unes determinades espècies de plantes, té un funcionalisme especial i correspon a un ambient característic. A la pràctica, per delimitar les comunitats hom té en compte especialment llur composició florística (és a dir, les plantes que comprén), donat que de tots els caràcters de la comunitat aquest és, ara com ara, el més fàcil i el més segur d'analitzar.

Comparant entre elles totes les comunitats d'un territori donat, es pot veure que mentre n'hi ha que es diferencien clarament perquè estan formades per conjunts de plantes ben diverses, d'altres tenen una composició florística molt semblant. Les comunitats que són molt pròximes florísticament, és a dir, que tenen una gran proporció d'espècies en comú, formen part d'una mateixa associació. Les comunitats pertanyents a una mateixa associació no són pas idèntiques, sinó només anàlogues i equivalents. Es reuneix encara les associacions semblants en un grup de categoria superior, l'aliança, i al seu torn, les aliances afins es reuneixen en ordres i els ordres en classes.

Per aquest sistema de classificació de les comunitats vegetals es fa servir una nomenclatura particular, a base de noms llatins els porten un sufix característic per a cada categoria. Així les associacions solen denominar-se mitjançant el nom científic d'una o dues de les espècies més importants de la comunitat acabat en -ETUM, seguit sovint d'un adjectiu o d'un nom específic en genitiu; les aliances prenen el sufix -ION, els ordres -ETALIA i les classes -ETEA. Exemple: Trifolio-Nardetum és el prat de regalèssia de muntanya (Trifolium alpinum) i pèl caní (Nardus stricta).

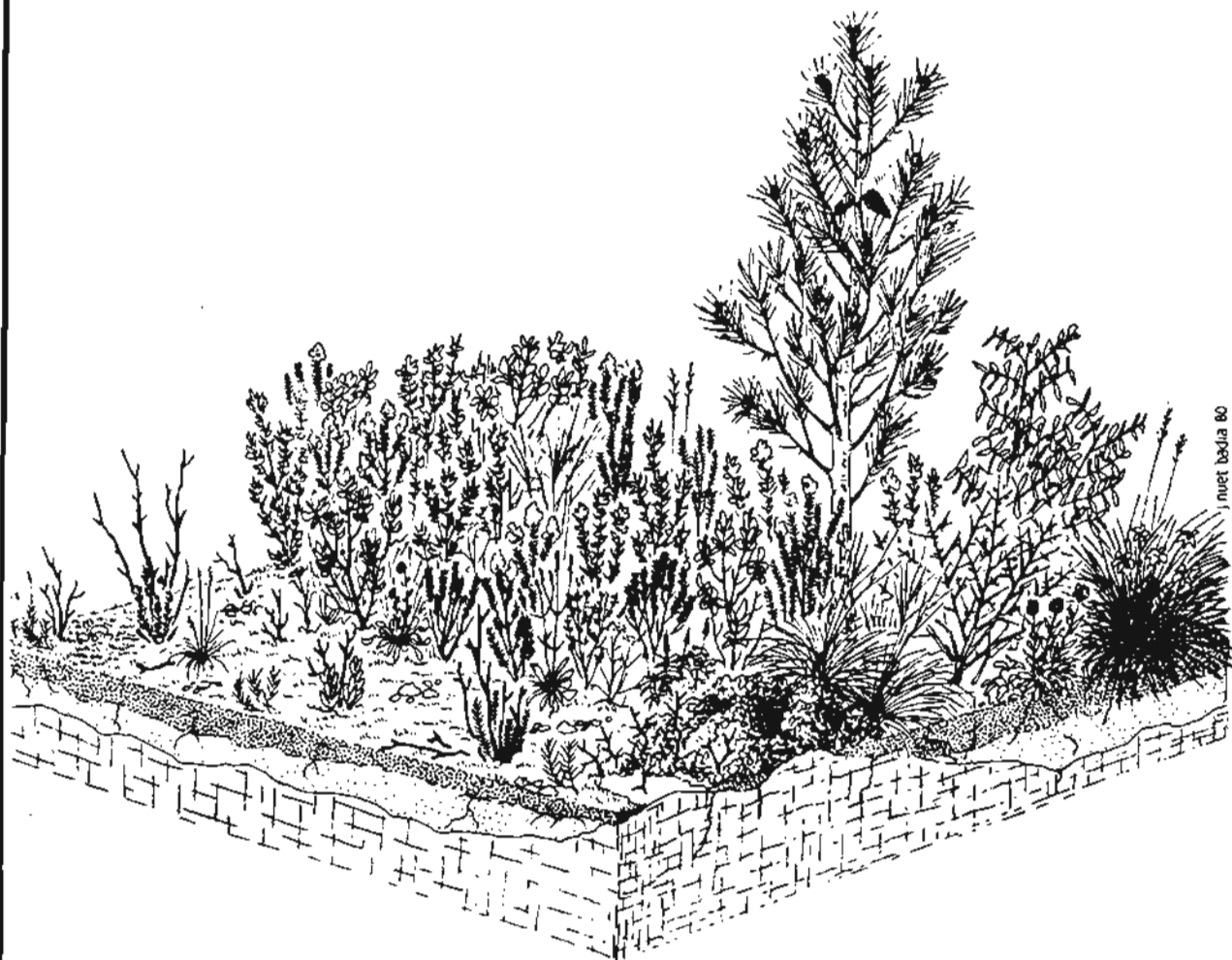
Feta aquesta breu introducció anem a comentar quines són les comunitats vegetals que es formen al Montsant.

1).- TERRITORI D'INFLUÈNCIA CLIMÀTICA MEDITERRÀNIA-MARÍTIMA

s'extén a la part del Montsant occidental, on hi ha fenòmens d'inversió microclimàtica i per tant comprén la zona de Cabassers i Margalef produint un clima humit i tèrmic.

Les comunitats presents en aquest territori corresponen a l'associació del Quercetum ilicis galloprovinciale que es situa entre els 300-400 m.

Quercetum ilicis galloprovinciale (alzinar amb marfull), forma un bosc molt ombrívol, impenetrable presidit per l'alzina (Quercus ilex). En el sotabosc hom pot detectar dos estrats arbustius ben diferenciats l'un, de 2-3m. d'altura és integrat per grans arbusts de port arbori, com el marfull (Viburnum tinus), l'aladern (Rhamnus alaternus), l'arboç (Arbutus unedo), etc.; l'altre alt d'1m. o menys, duu arbusts de port discrets, com el galzeran (Ruscus aculeatus) i l'esparreguera (Asparagus acutifolius). L'estrar herbaci té poca importància. La degradació del bosc suposa l'aparició de matolls i garrigues que s'inclouen en les aliances de Rosmarino-ericion o Cistion mediterraneum, segons la composició del sòl.

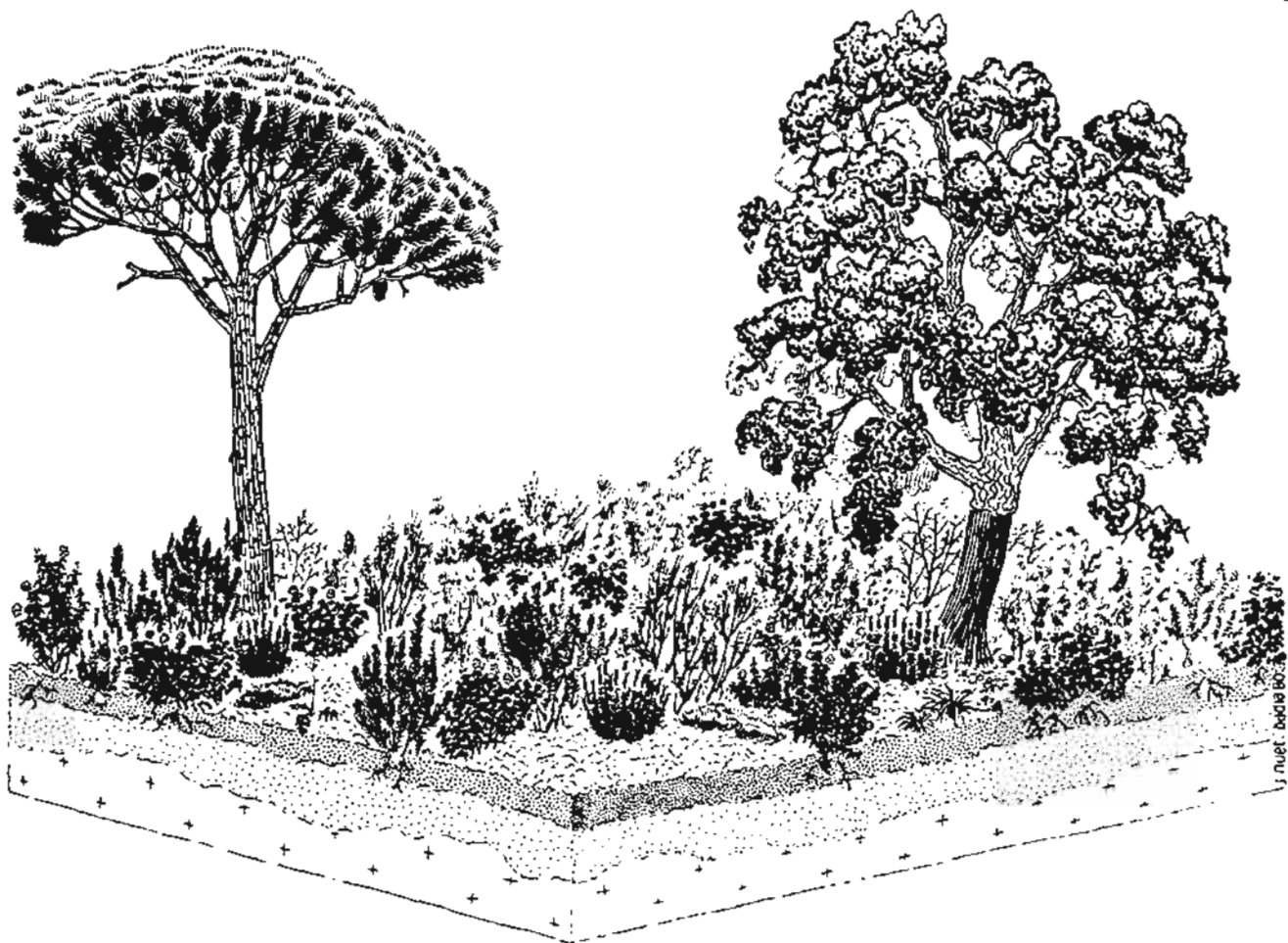

Fig. 55. BLOC ESQUEMÀTIC DE LA BROLLA D'ESTEPES I BRUCS (*Cistion mediterraneum*)

2).- TERRITORI D'INFLUÈNCIA MEDITERRÀNIA-CONTINENTAL

s'extén a la part del Montsant meridio-occidental.

A partir del 400m. apareixen boscos de carrascar que anuncien un altre clima. Els vents freds i humits de Garrigues junt amb la boira que puja del Pla d'Urgell, determina les condicions d'un clima local perquè s'instauri un alzinar continental que defineix el domini climàtic del Quercetum rotundifoliae.

L'alzinar continental o carrascar (Quercetum rotundifoliae) és una comunitat pobra en espècies, d'estructura força simple. L'estrat arbori és dominat per la carrasca Quercus ilex ssp. rotundifolia, alzina petita particularment adaptada al clima mediterrani continental. El sotabosc no té l'exuberància del de l'alzinar litoral.

Sobre les pudínques oligocèniques del Montsant i Serra de La Llena fins a la Granadella (400-700m.) trobem la comunitat de la brolla de romaní i bruc d'hivern amb bufalaga tinctòria (Erico-Thymelaetum tinctoriae) i la del (Cytiso-Cistetum clusii).

Fig. 88. ESPÈCIES DE LES BROLLES DE ROMANÍ I BRUC D'HIVERN. III: arbusts meridionals o d'àmbit general (x0.5)

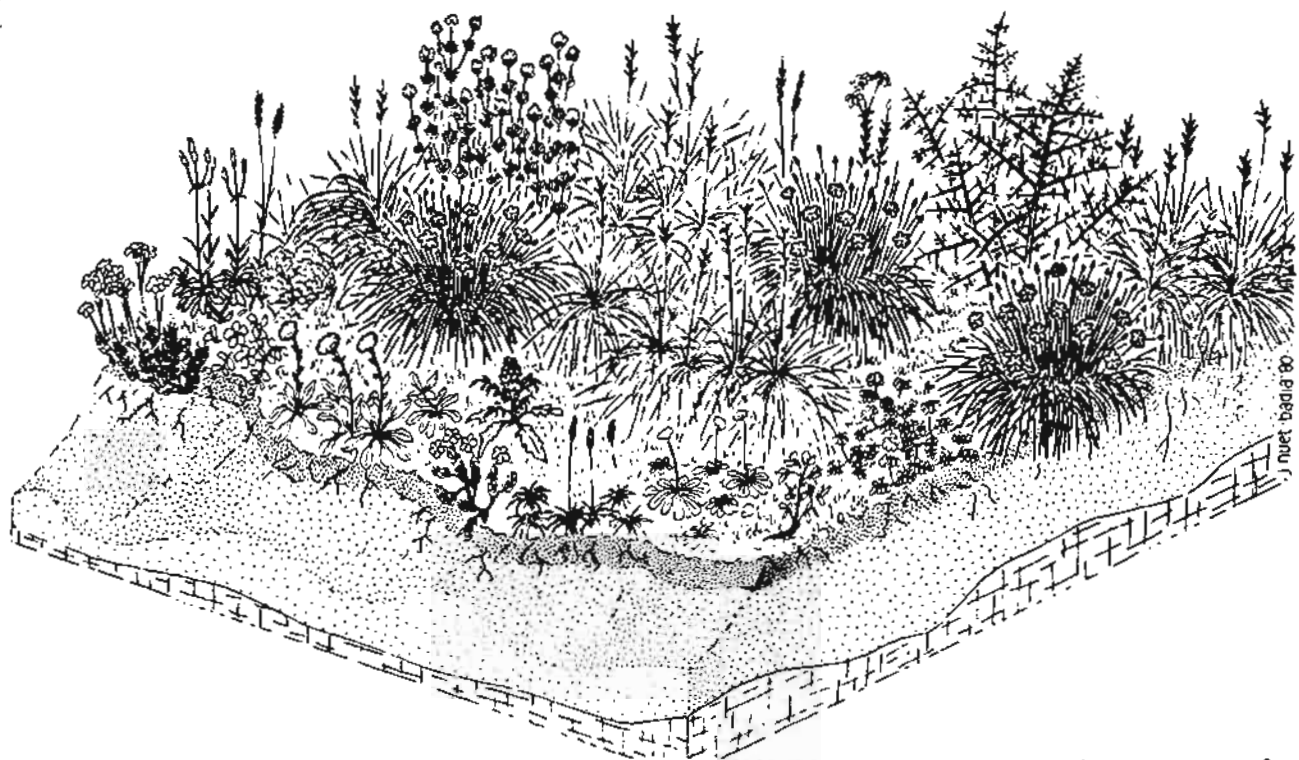
A les vertents meridionals dels cingles que rodegen al Montsant, s'instaura la comunitat de la garriga Quercetum cocciferae. És una comunitat arbustiva baixa, densa, punxant i impenetrable, dominada fortament pel coscoll o garriç (Quercus coccifera).

3).- TERROTORI D'INFLUÈNCIA CLIMÀTICA MEDITERRÀNIA-MONTANA

A partir dels 700m. trobem dues associacions: la boixeda seca (Violo-Quercetum-fagineae) que sol estar al pis inferior i que puja al cim acompanyat de Pinus sylvestris i la roureda de roure martinenc típica (Buxo-Quercetum pubescentis) o amb boix. L'estrat arbori està format pel roure martinenc (Quercus pubescens), la blada (Acer opalus) i el pi roig (Pinus sylvestris) entre altres. En el sotabosc domina el boix, el corner, l'arça blanc, l'avellaner, etc. En el Montsant nord-occidental predomina el Brachypodio-Aphyllanthetum des d'Albarca a la Roca Corbatera on cobreix extensos pinars. De fet les espècies que formen aquesta comunitat són el fenàs de marge, la jonça, la farigola, l'avena de brolla i l'argelaga, les altres que l'acompanyen juguen un paper secundari.

Les comunitats que recobreixen les fissures de les roques s'inclouen en l'aliança saxifragion-mediae. La comunitat que ocupa preferentment les exposicions al nord és l'Hieracio-salicetum tarraco-nensis que és una comunitat dotada d'un bon nombre de plantes llenyoses, d'entre les quals destaca un petit arbust rupícola, el sal-

A destacar l'aspecte de gramenet embosquinat del conjunt, dominat per la jonça, el fenàs de marge, l'argelaga i la botja d'escombres, així com el risc d'aixaragallament de les vores rostes.

ze de cingle (*Salix tarraconensis*) veritable joia florística endèmica del sector meridional del sistema Pre-litoral, *Hieracium laniferum* composta també endèmica de la zona, el te de soqueta *Potentilla caulescens*, la llugueta de roca (*Globularia cordifolia* ssp. *nana*), etc., i en els cingles de les solanes meridionals del Montsant trobem algunes comunitats com *Melico-Saturejetum fruticosae*, constituïda principalment per te de roca (*Jasomia glutinosa*), poliol (*Satureja fruticosa*), polígala (*Polygala rupestris*), mèlica (*Melica minuta*), malva roquera (*Lavatera maritima*), etc.

Fig. 56. REGENERACIÓ DE LA BROLLA DESPRÉS DE L'INCENDI

La brolla pirofítica es regenera amb una relativa facilitat, sigui rebrotant de soca, que és l'estratègia del garric i dels brucs (1), sigui germinant amb rapidesa i abundor, que és l'estratègia de les estepes (2).

Fig. 126. ESPÈCIES RUPESTRES MEDITERRÀNIES, IV: plantes fissurícoles catalano-valentines ($\times 0,5$)
 Vegeu també les figures 122, 123, 125, 127, 128 i 129.

a: orella d'ós (*Ramonda myconi*), a': detall dels fruits ($\times 0,5$); b: te de soqueta (*Potentilla caulescens*); c: xuclamel de roca (*Lonicera pyrenaica*), c': detall de les flors ($\times 1,5$); d: branca i flor ($\times 5$) femenines i d': branca i flor ($\times 5$) masculines de salze de cingle (*Salix tarraconensis*); e: lluceta de roca (*Globularia cordifolia* ssp. *nana*), e': detall de la flor ($\times 3$); f: hieraci (*Hieracium laniferum*), f': detall de la flor ($\times 1,5$); g: campaneta gran (*Campanula speciosa*).

Globularia dypum
(fuixarda)
Grau de l'Agnel
març-82

ELS VINS

La denominació Priorat té un permanent prestigi entre el nostre poble. És d'entre les denominacions de vins de Catalunya la de més sòlid arrelament, ja que té unes característiques que el distingeixen de tots els altres i el fan en certa manera únic i delimitat.

Aquestes característiques són: la seva alta graduació entre 14º i 18º (pot arribar als 19º o 20º), té un gust sedós i càlid i és posseïdor d'un ampli ventall d'aromes.

Els vins del Priorat tenen el seu origen a l'edat mitjana, el seu nom prové dels monjos o priors que tenien els seus conreus al voltant dels monestirs.

Actualment estan protegits per la denominació d'origen "Priorat" els terrenys dels termes municipals dels següents pobles: LA MORERA DEL MONTSANT, amb el seu agregat ESCALADEI, LA VILELLA ALTA, LA VILELLA BAIXA, GRATALLOPS, BELLMUNT DE SIURANA, PORRERA, POBOLEDA, TORROJA, el LLOÀ i la part nord dels termes municipals de Falset i del Molar.

Només els vins procedents d'aquesta zona del Priorat poden ser anomenats amb aquest nom de procedència. Els vins produïts a la resta de la Comarca, resten protegits per la subdenominació "Falset i Comarca", inclosa dins la D.O. "Tarragona".

Avui dia, la vinya no és el conreu més extès per aquesta zona. Terrenys que originarien bons vins estan deixats o plantats d'avellaners.

Fou la fil·loxera a finals del segle passat que transformà els hàbits de vida de tota la comarca.

Només cal passejar-se pels carrers del Priorat per apreciar la riquesa i esplendor decaiguts: amples portalades, finestrals molt treballats i vestíbuls finament decorats. Les conseqüències de la crisi econòmica provocada per la fil·loxera van ser profundes i greus al Priorat. Una comarca que en el vi tenia la seva ri-

quesa, en veure malmetre's les vinyes i trastocar-se els mercats
viícoles, va quedar summament prostada.

FITXA TÈCNICA DE LA D. O.

PRIORAT

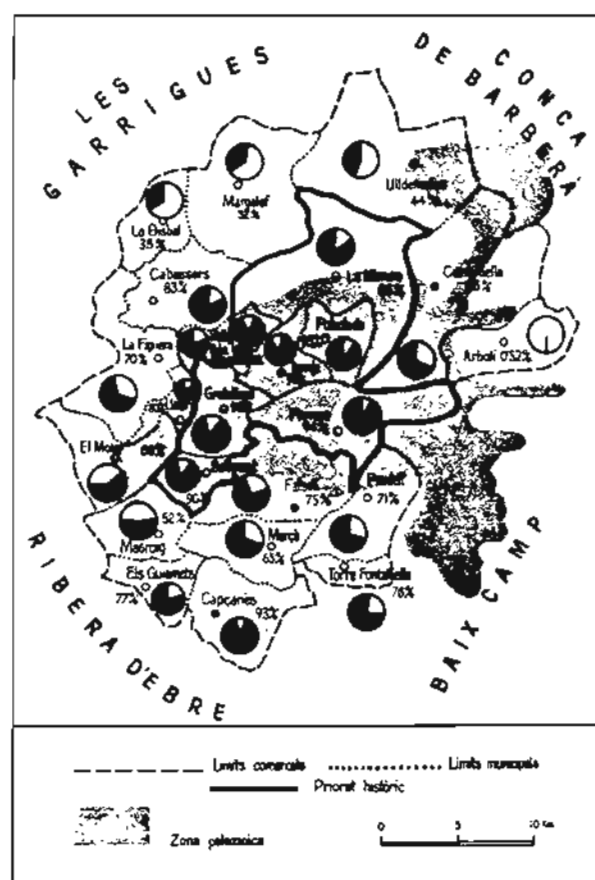
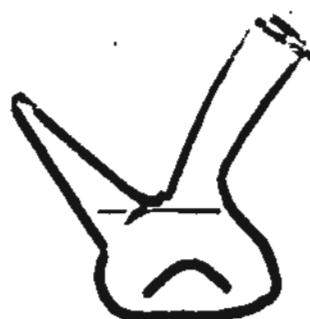
Ha. de vinya 3700

Producció total de vi:

15000 hl. aprox.

Varietats autoritzades:

Garnatxa negra, Gatnatxa
peluda i carinyena pels
negres, i gatnatxa blanca,
macabeu i Pedro Ximénez pels
blancs.

*Els coeficients del cultiu de la vinya a la comarca del
Priorat l'any 1900*

CARACTERÍSTIQUES DELS VINS

DE TAULA

Tipus

Vins secs i semisecs

Vins generosos i semi-
dolços i dolços

Vins rancis del Priorat

Graduació alcohòlica

13,75º - 18

14º - 18º

14º - 20º

Adreça del Consell Regulador: P. Sunyer, s/n- Estació Enològica

REUS - Tarragona.

Ruïnes de la cartoixa de Scala-Dei, el priorat de la qual donà nom a la comarca

Aquest monestir, situat al peu dels cingles del Montsant, fou fundat el 1163 a «Populeta». El 1203 Pere I li assenyala la rodalia, la qual fou ampliada per Jaume I l'any 1218. El 1212 la cartoixa trià l'emplaçament definitiu i esdevingué la matriu de les altres cartoixes peninsulars

LA CARTOIXA D' SCALA DEI

Quan hom parla d'Scala Dei, sol relacionar el lloc amb unes importants ruïnes enmig d'un sobrenatural silenci, i que l'administració s'ha manifestat repetidament que és troba mancada de recursos econòmics per a perseverar el conjunt.

El fet és que davant aquest munt enorme i esquarterat de murs i pedra, hom no pot més que deixar-se emportar per un sentiment de tristor i al mateix temps d'ira. Tristor, en recordar aquesta generació passada que ufanant-se d'"il.lustrada", convertia en un pilot d'enderrocs els millors fogars d'art i de cultura del país. I d'ira, davant la continuada expoliació de materials, de tal manera que ara resulta impossible conèixer el destí de centenars de trossos de marbre i carreus de pedra perfectament obrats. També hom ha sentit dir que per a bastir la nova carretera es feu servir els blocs de pedra per a convertir-los en graveta per a la calçada.

Se sap, però, que la famosa "Bíblia Sacra" regalada a aquesta car-

.../...

.../...

toixa per Joan d'Aragó es troba en el seminari de Tarragona, i que bona part dels documents de la biblioteca foren trasferits en el segle passat a l'Arxiu Històric Nacional de Madrid.

Però, així i tot, val la pena de conèixer el lloc, les seves importants ruïnes, i deixar-se endur per la pau que s'hi respira.

Hi arribarem després d'un curt passeig des del llogarret dit ara scala Dei, abans LA CONRERIA, on hi vivia el monjo conreuer, que amb un estol de treballadors feien donar fruit a les terres del cenobi per sustentar els trenta monjos i altres tants o més llecs, novicis i seglars que hi habitaven.

És ben sabut que la cartoixa d'scala Dei fou la primera d'aquest orde que es fundà a la península ibèrica, i que en els sis segles de la seva existència se'n fundaren a tot Espanya 21 més. Aquestes eren regides per un prior. El d'scala Dei tenia domini sobre set pobles veïns: Bellmunt, Gratallops, la Morera, Poboleda, Porrera, Torroja i la Vilella Alta, els quals foren el nucli de la històrica comarca del Priorat tan famosa pels seus vins. Ara el Priorat és molt més ampli i la seva capital, Falset, es troba allunyada de la serra del Montsant; però, el nom i l'origen d'aquesta aspra comarca, cal cercar-los en la venerable cartoixa.

Alguns historiadors fan esment, amb elogi, de la ubicació del lloc dins les aspereses del Montsant, de la frondositat dels boscos que l'envolten i l'abundància de l'aigua per mediació del Pregona. Així doncs, es comença a treballar el 1163, i fins l'any 1228 no fou enllestida l'església, el primer claustre i les cel·les, i, probablement la capella de la Conreria. Les obres, però, no es pararen mai del tot: cada segle va deixar el seu rastre fins el 1835, com tantes altres construccions religioses, degut a l'exclaustració i la desamortització de bens promulgada per Mendizábal.

Encara impressiona la grandària dels dos claustres extrems, dels quals quasi no queden rastres; el de la banda nord, que tenia al mig el cementiri dels monjos, fou aixecat el 1167 i renovat el segle XVII i el de migdia fou obra del príncep Joan, fill del rei Jaume II, i fou conclòs el 1333.

Les cel·les que rodejaven els claustres eren petits ostatges amb llur propi hort i jardí, on el monjo trobava tot el que li calia per

.../...

.../...

la seva vida aïllada i silenciosa. N'hi havia una trentena justa.

Dels tres espaiosos claustres i totes les dependències annexes, avui, gairebé res no es manté en peu i difícilment hom adivina la planta i l'estructura. Les parts que més han resistit, com el conegut arc d'entrada i l'església es mostren esberlades i òrfenes de tot adorn.

Un bon conegut del món excursionista n'ha donat aquest resum: "avui la cartoixa del peu del Montsant ja no existeix. La desídia ensorrà les voltes; les seves millors pedres foren esmicolades a cop de mall per mans mercenàries i utilitzades com a grava vil en una carretera; el seu clos és ple d'esbarzers i arbrissam". Val més, doncs, passar-hi un vel pietós i no deturar-se a descriure el calvari i la mort de la cartoixa; val més deixar en l'esperit la impressió sorprendora del seu silenci i recolliment i emportar-se la rialla de les aigües del Pregona, que escolant-se enmig de les pedres reviscolen els horts que, aprofitant les terres abandonades amb les cendres de tantes generacions de cartoixans, donen a vessar fruita i vianda. Val més oblidar-se de les mans sacríleges que ocasionaren tanta desventura i esperar que alguna hora la vida pugui encara renéixer humil i silenciosa dintre els espadats del Montsant.

LA CONRERIA

ULLDEMOLINS

Municipi situat a l'extrem nord de la comarca del Priorat, la divisòria del seu terme toca ja a la comarca de les Garrigues. Ocupa el centre d'una ampla vall situada entre el Montsant, la serra La Llena i les estribacions de la serra de Prades anomenades "els Sagalassos". De fet, és el primer poble situat a la vall del riu Montsant, i malgrat estar enclavat tan aprop d'una altra comarca, la seva vinculació al Priorat és ben antiga i la cartoixa exercí els dominis i la propietat damunt les finques i ermites del seu terme.

Si hem escollit aquest poble per a finir la marxa de la travessa al Montsant no ha estat per què sí. Ulldemolins és, bàsicament un poble senzill i acollidor, i això quedà palesat quan els organitzadors preparavem aquesta sortida puix que l'encert de trobar aquesta fonda per anar a dinar fou el resultat de la bona predisposició i espontaneïtat d'un dels seus habitants més característics, i que tanmateix desitjariem el poguessim tornar a trobar i saludar per un dels seus carrers. També la seva senzillesa, tan en el caràcter de la seva gent com en la conformació del poble, no s'ha vist alterada sortosament, malgrat els paratges bellíssims i pacificadors que l'envolten.

El Montsant, que a la part meridional és la muntanya de la roca i els cingles majestuosos, en aquest costat els torrents són plens de vegetació i l'orografia s'endolceix amb camps de terra fèrtil.

De fet, Ulldemolins convida a tornar-hi una altra vegada. Ara, amb l'autocar, és difícil atansar-nos fins a les ermites de Santa Magdalena i de Sant Antoni malgrat l'existència d'un camí pista que en facilita l'accés. Us aconsellem que torneu un altre dia, amb el cotxe particular i, si pot ser, amb la mainada, i us atanseu a berenar en aquest paratge. Què hi trobareu a Santa Magdalena? La tranquil·litat pacificadora d'un indret tan bell com és aquest. El goig de poder veure la mainada com hi passa unes hores delicioses, amb un parc infantil d'una rusticitat sorprenent àdhuc el laberint, on els grans no sabem amagar-nos la temptació de participar-hi. I, també, les comoditats indispensables que un lloc com aquest mereix: bancs i taules, font, fogons i aixetes expressament instal·lades per a rentar plats, papereres, indicadors, etc.

I fent un xic d'història, direm que si bé Ulldemolins era ja un

.../...

lloc poblat a la prehistòria i fortificat durant la dominació islàmica, li és atorgada carta de població pel rei Alfons I, conjuntament amb Albert de Castellvell, el 30 de gener del 1166, i pertanqué després al comtat de Prades, seguint les seves vicissituds.

El folklore s'ha manifestat sempre molt viu, i de diverses maneres: el ball de Majorales, les cançons de pandero, i les cançons tradicionals i de costums. Ulldemolins ha tingut sempre homes que han treballat sempre amb entusiasme per mantenir viu el caliu de les velles tradicions, i procurant, si més no, que no es perdessin els records. Cal ressaltar la tasca de Modest Montlleó i Espasa, qui per la seva vinculació al centre Excursionista de Catalunya, ha pogut promoure les grans possibilitats de l poble.

Mn. Joan Roig i Montserrat, rector d'Ulldemolins, si bé integrat de fa poc a la vida cultural del poble, ha estat i és un home entusiasmats en la recerca del vell folklore i de la història local; ha estat a través d'ell com s'ha pogut tornar a fer en data molt recent (14 de març) el concurs popular d'un plat amb personalitat pròpia com és la "truita amb suc", amb un èxit de participació vilatana com quedà reflexat en el reportatge que n'oferí la televisió, des de la central de Barcelona.

També és tradicional a Ulldemolins la devoció per la música i el cant, cosa que ha fet florir diversos agrupaments corals i bandes de música de força anomenada.

A darreries del segle XVI és construïda l'església parroquial,

Vista panoràmica d'Ulldemolins, al peu del Montsant

una de les primeres de Catalunya d'estil renaixentista, projectada per Mn. Jaume Amigó, gran arquitecte del seu temps, i construïda sota la direcció de Pere Blai.

L'economia del poble està basada principalment en el cultiu de l'oliver i de l'ametller, amb produccions molt desiguals d'un any a l'altre. El territori és molt trencat i solament és conreat el 31,5 % del terme. L'explotació de guixeres complementen aquesta economia.

POBOLEDA

Municipi al peu de la serra del Montsant, situat al centre de l'anomenat Priorat històric. Té rellevància el temple parroquial dedicat a sant Pere, anomenat popularment la "catedral del Priorat", i que fou bastit a partir del 1750.

El lloc fou donat per Albert de Castellvell, el 1163, juntament amb altres terres, a favor de Ramon de Vallbona i un grup d'ermitans per a la fundació de la cartoixa d'Escaladei i Poboleda fou la primera residència d'aquest grup. En traslladar-se la comunitat a l'indret definitiu, Poboleda restà com a granja del monestir. El prior Bernat de Déu concedí carta de població el 1270. Esdevingué una de les viles més importants del Priorat històric fins la davallada a causa de la fil·loxera, en què ha perdut el 76 % de la població.

LA MORERA DE MONTSANT

Aquest petit poble des d'on s'inicia la marxa està situat en un replà vora els mateixos cingles meridionals del Montsant, i bona part d'aquesta muntanya resta inclosa dins la demarcació del seu terme municipal.

En un racó del poble romanen, encara ben visibles, les restes de l'anomenat castell, que per les seves característiques hom pot creure que correspon al temps del Valià. Fa uns anys encara hi havia algun tros de mur prou alt, però l'ajuntament, per evitar qualsevol perill, n'enderrocà molts trossos, aprofitant la pedra per arreglar els carrers del poble. Avui queda només els basaments, amples i forts, del que més que castell sembla, per les seves dimensions, una torre de defensa.

L'església conserva encara el portal d'estil romànic, segurament

el mateix de la primitiva esglésiola del lloc, i un dels pocs vestigis del romànic a la comarca, si exceptuem Siurana.

La seva història és densa i prou interessant. Ja el 1170 Albert de Castellvell feia donació del terme Arnau de Salflores, i a la part oriental del poble edificà un monestir anomenat Bonrepós, on acudiren alguns ermitans de les rodalies. El 1210 l'arquebisbe de Tarragona autoritzà la constitució d'una comunitat femenina a Bonrepós per haver passat, els homes, a la incipient cartoixa de Poboleda, però el 1462 fou abandonat definitivament.

La veritable influència monàstica la rebria, no obstant, la Morera en establir-se la cartoixa al seu lloc definitiu d'Escaladei, situat dins el seu terme municipal, el qual passà als dominis cartoixans per donació del rei Jaume I. Des d'aleshores la vida del poble estaria íntimament lligada a la del cenobi, i si bé després de la destrucció i crema de convents del 1835, i amb motiu de la desamortització semblà que feia una gran revifalla com tot el Priorat, la caiguda posterior ha estat de conseqüències gravíssimes.

La migrada economia de la Morera avui es manté gràcies als petits altiplans, a les terres relativament fèrtils i de bon treballar, però la seva continuïtat està molt lligada a l'atracció que ara per ara el Montsant manté com a lloc ideal d'excursionisme.

La gran riquesa d'aquestes terres són els homes i les dones que hi viuen, nogensmenys són també unes de les més abandonades i més pobres de Catalunya.

LA MORERA

REFRANER DE LA COMARCA

- Cornudella del Montsant, amb olives van tirant.
- D'Escornalbou a Escaladei, és un passeig fins per a un vell.
- Les noies de Falset duen la cotilla damunt del cosset.
- Quan el Montsant porta capa, malament per la barraca.
- Quan el Montsant porta capell, no et fiïs d'ell.
- Per sant Martí la neu al pi.
- Per sant Mateu, sembra el teu. (La Mussara)
- Per sant Miquel, el blat ha de mirar el cel. (Cabassers)
- Per sant Vicenç, fuig la boira i torna el vent. (Albarca)
- Al març per dia ennuvolat, no us estigueu d'anar a mercat.
(La Mussara)
- Al març ni la llebre s'ha de peixar al sembrat. (La Mussara)
- Al matí, boira a la ribera; a la tarda, aigua a la canalera.
(La Mussara)
- Sembra tardà, que per sant Joan hauràs de segar. (Pinatell)
- Trons a l'hivern, dimonis a l'infern. (Cabassers)

GOIGS AL GLORIÓS SANT ANTONI DE PADUA

que es canten a la seva Ermita d'Ulldemolins (El Priorat) de l'Arquebisbat de Tarragona

Puix de vostres grans favors
dóna Déu clar testimoni,
ben humil i diví Antoni
pregareu pels pecadors.

Vostra paraula divina
forçava els peixos del mar
que sortissin a escoltar
vostra paraula i doctrina,
la qual fou tan peregrina
que desterrà tots horrors.
Ben humil...

Vós sou de la tempestat
un empar miraculós;
de l'incendi rigorós
aigua de la caritat,
port de la seguretat
del mal i dels seus rigors.
Ben humil...

Cureu els muts i tollits,
paral·tics i leprosos,
endimoniats furiosos,
restituïu els sentits;
feu miracles portentosos
tenint de Déu tants favors.
Ben humil...

¶ *Pregueu per nosaltres, Sant Antoni*

Cureu de gota coral
cecs, contrafets i malalts,
consoleu desconsolats
i curant de tots els mals;
com metge celestial
a qui Déu fa molts favors.
Ben humil...

Ofegats ja de tres dies
dos infants ressuscitareu
que per excessos desastres
en les aigües s'ofegaren,
veient que els pares ploraven
us dolguereu de sos plors.
Ben humil...

Tanta fou la caritat
que a una dona tingüreu
quan incrèdula la véreu
del perdó de son pecat,
que per pagar sa maldat
carregàreu sobre Vós.
Ben humil...

Als presos deu llibertat
si vostre favor demanen,
als pecadors, si us reclamen,
deslliureu de son pecat
perquè sou molt estimat
que obteniu coses majors.
Ben humil...

¶ *Perquè siguem dignes de les promeses de Crist*

P R E G U E M

O Déu, que per la solemnitat de Sant Antoni, confessor vostre i doctor, ompli de joia la vostra Església.
Protegiu-la sempre amb les vostres gràcies espirituals i feu-la mereixedora de gustar les joies eternes.
Per Crist, Senyor nostre. - B *Amén.*

Text clàssic. La melodia és popular

L'Església arreu us aprova
repetint vostres llaors,
tot el que és perdut es troba
mitjançant vostres favors;
no us cansen de demanar
puix que amb Déu sou poderós.
Ben humil...

Sou de Jesús tan amat
que a soles amb ell jugueu,
fent de Vós, perquè l'ameu,
son Profeta regalat;
son zelador estimat
i flor dels seus confessors.
Ben humil...

El poble d'Ulldemolins
de molts segles us venera,
a l'ermita i fent dreccra
va pels rostos i els camins.
D'El Montsant i els seus confins
sou l'auxili pietós.
Ben humil...

*Puix que tots vostres devots
obtenen de Vós favors:
gardeu-nos sempre de mal
Sant Antoni gloriós.*

El Portal

Cançó popular
collidors d'olives

de Betlem

que canten els
d'ULLDEMOLINS

Portal de Betlem,
portal molt hermós.
N'hi havia un home
molt alt i espós.
Pels altars se'n posa
donat-nos l'amor.
Als que estan en gràcia
els dóna el seu cos,
i als que no n'estan
no els el dóna, no.
Dijous de la Cena,
bona ocasió,
Amb els seus deixebles
va sopar el Senyor.
Mentres ne sopava
fa aqueixa raó:
—Algú de vosaltres
m'en serà el traïdor—
Ja en respon sant Pere:
—No en seré pas jo?—
Respon sant Joan:
—Jo tampoc, Senyor?—
Respon malvat Judes:

—Potser ho seré jo?—
—Ves-te'n, ves-te'n, Judes
a fer ta intenció.—
Jesús se'n va a l'hort
a fer allà oració.
Mentres ell la feia
veu venir el traïdor;
peus i mans lo lliguen
amb un fort cordó.
Corona d'espines
i amb puntes de junc
una creu pesada
n'hi fan portar al coll,
que no la pot dur
lo Senyor del món.
Llogaren un home
que es deia Simon.
Simon Cireneu,

cuidado a la creu.
Carrer d'amargura,
carrer de tristor,
n'encentren sa Mare
plena de dolor.
—I a on aneu, mare,
a on aneu vós?—
—Amb la tovallola
a eixugar el Senyor.—
—Eixuguu's-en, Mare,
eixugueu's-en vós.—
Les set espasetes
són los set dolors.
La Mare de Déu
n'és mare de tots.
Ja n'està acabada
aquesta oració
resarem un Credo
a la Mort i Passió,
el que no el dirà
no és cristià, no.
Portal de Betlem,
portal molt hermós.

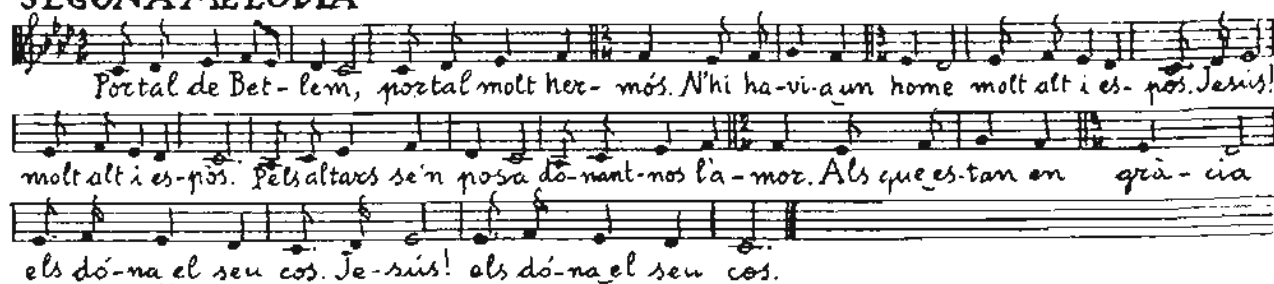
Text popular recollit per Joan Roig i Montserrat.

Melodies transcrites per Enric Prats i Martí

PRIMERA MELODIA

SEGONA MELODIA

Aquest cant popular, amb variants pròpies d'Ulldemolins, malgrat que no sigui nadalenc, ha ressonat molts anys per les nostres Garrigues en aquestes dates. Que la seva recordança ens ajudi a viure autènticament aquestes diades de Pau i Amor

ITINERARI DE LA MARXA

(La Morera- Grau de la Grallera- Toll de l'Ou- Pi de la Carabasseta- Ulldemolins).

Indicador de camins, instal·lat per excursionistes a la Morera de Montsant

Oh 00' Emprenem la sortida des de la plaça de l'Ajuntament de la MORERA de MONTSANT tot passant per dos carrers que ben aviat ens deixen a les afores del poble; abans, però, tenim l'ocasió d'omplir les cantimplors en una font que se'ns presenta al pas.

Oh 05' El camí, pujador, es converteix ara en un corriol tot fent zigzagues.

Oh 08' En un ample revolt cap a l'esquerre hi queda situat a la dreta del camí el dipòsit de l'aigua que subministra el poble. Des d'aquí s'albira el conjunt de cobertes rogenques de les cases.

Oh 09' Pal indicador: Grau de la Grallera, grau de l'Agnet i grau dels Barrots. Seguim la direcció del grau de la Grallera. El caminet, empedrat en principi, es converteix en corriol i sempre en sentit ascendent.

Oh 11' Pal indicador. Es deixa, també a la dreta, el camí que porta al grau de l'Agnet. Seguim cap el nostre objectiu: el grau de la Grallera. Es puja en gira-gonses tot encarant-nos decididament cap el gran cingle que es dreça enfront, formidable. A mesura que es va ascendint, si hom es gira, anirà veient un bell i dilatat panorama de muntanyes al fons, on es pot apreciar les moles de Llaveria i Colldejou. El poble de la Morera, ja distant, resta dessota mateix del nostre punt d'observació, i acabarà per quedar-ne exclosa. A l'esquerra, en el barranc sobre el qual es passa, es veu un bocí de cingle que s'avança i acaba en una roca despresa que afecta forma humana i rep de nom Sant Josep.

Oh 24' Sorprèn, a dalt a la nostra dreta, la curiosa formació d'una agulla anomenada "la Reina" per la forma del seu perfil assimilat al d'una senyora.

.../...

Oh 27' El camí és ara un tros empedrat tot fent giragonses. En un punt determinat el camí s'estreny extremadament entre la roca i l'estimball; cal, doncs, tenir-hi precaució.

Oh 32' Pal indicador. El senyal indica a mà dreta el grau de l'Espinós. Seguim recte cap el grau de la Grallera.

Oh 37' s'és al peu del gran cingle i, enfront, s'obre el barranquet de la Grallera, més avall dit dels Horts. Es diu que en aquest lloc, en temps de bones saons, surt un doll d'aigua que s'aboca al torrentó. Es torç i comença el grau de la Grallera. A l'esquerra, arrenca el corriol que acaba a la cova i a la font de la Grallera. Hom podia imaginar-se-ho quan s'assabenta que antigament era una ruta molt utilitzada pels pastors per conduir-hi el bestiar.

Oh 40' s'entra al pla de la canal i es va llit amunt del comellar, de parets acostades. Hi ha, a l'esquerra, les romanalles del corralot del Borrell, antiga tanca de bestiar.

Oh 52' El camí trifurca, i totes les branques fan cap a la carena. Agafem el del mig.

Oh 57' Capçada del Montsant. Pal indicador en la mateixa carena de la serra Major. Senyal que indica les següents direccions: Cabassers, Albarca, Comellar de la cova de l'ós i Comellar del riu Bidobar(o Vi-dubar). seguim a mà dreta en direcció cap a Albarca.

1h 10' Telèfon d'emergència penjat d'un pi solitari en la mateixa carena de la serra Major(de gòndola, color vermell). Solament es pot despenjar en cas d'imperiosa necessitat: accident, boira espessa, etc. Per a tal fi cal despenjar i esperar el senyal per l'auricular que s'emetrà des del poble més proper abans de tres minuts ... Es recomana llegir-ne totes les indicacions(sic).

1h 16' Cim d'un pujol(1124 m). A sota mateix, i encarats al nord, ens queda el coll d'en Bou.

1h 23' Pal indicador: Albarca, Cova de l'ós i Cabassers. Baixem en direcció nord, cap a la cova de l'ós, tot seguint els senyals(blanc i vermell) dels Senders de Gran Recorregut(GR-7). El corriol descendeix ininterrompudament tot seguint per la carena, entre el barranc de l'Eixaregall i el comellar de la cova de l'ós.

EL TOLL DE L'OU.

1h 54' Pas entre roques, sense cap mena de dificultat.

1h 58' Gir sobtat cap a la dreta sobre un corriol terrer molt baixador.

2h 00' Senyal en un arbre: Toll de l'Ou 15 minuts - Ulldemolins 2 hores

2h 06' Revolt ample amb un mirador natural que ens fa adivinar les bel·leses que aquesta serra encara ens amaga.

2h 12' Perdem altitud ràpidament tot fent ziga-zagues pel pedriscall d'un torrent anomenat barranc de l'Eixaregall.

2h 15' Senyal indicador: Cova i comellar de l'Os.

2h 19' Vista aèria sobre el toll de l'Ou. Es poden tirar fotografies, però cal tenir prudència en no atansar-se massa a l'espadat. Se sent el brigit de l'aigua.

2h 27' Arribem al mateix llit del barranc dels Pèlags. Tenim mitja hora per a poder gaudir de les maravelles d'aquest paratge. L'aigua del barranc salva un seguit d'esgraonaments i es despenja en saltants de molt d'efecte. Quan l'aigua s'entolla, després de la caiguda, no agafa cap coloració; té, al contrari, una transparència nítida com en pocs llocs podrà veure's. El conglomerat composició de la serralada, ajuda encara a donar una nota de més claredat a l'aigua que salta i s'entolla a les roques. El barranc, per gràcia dels seus dos pròxims afluents de les Falles i de l'Eixaregall, té, sobre aquest topant, una amplitud que dona al paisatge una bella grandiositat. El Toll de l'Ou, té per marc un paisatge superb i gran.

2h 57' Reprenem la marxa, traspasant el barranc i ascendint per un corriol tot seguint les senyals de pintura blanca i vermella.

3h 02' En poca estona guanyem altura. Des del costat d'unes roques se'ns presenta una vista general de tot el barranc dels Pèlags. El camí segueix, ara, planer i inclús descendeix en alguna tramada, tot seguint pel vessant dret del barranc del Parral.

3h 06' Entrem dins la frondositat d'un petit bosquet.

3h 08' Travessem el llit del barranc del Parral, i el caminó es torna pujador.

3h 10' Pal indicador: La Vorada d'en Franc, el Pi de la Carabasseta i el Toll de l'Ou. Tot seguint els senyals, avancem en direcció el Pi.

3h 20' Passem per un comellar anomenat el Racó del Madalenet.

3h 26' El corriol és ara més pujador, tot fent marcades ziga-zagues. Tot d'un plegat se'ns presenta davant nostre i de forma majestuosa, la cova del Madalenet.

3h 33' Collet de la serra on hi sobresurt com a punt característic el Pi de la Carabasseta. Un pal indicador assenyalava les següents direc-

cions: Pins Carrasquers, Fontalba-Mare de Déu, Pèlags-Toll de l'Ou, Santa Magdalena. Dins el tronc del Pi hi és entaforat el llibre de registre; cal, doncs, deixar-hi constància. Des d'ací la panoràmica és imponent: al davant i com a primera barrera la serra La Llena, amb el coll del Prat, dessota a l'esquerra allunyat per l'alçada. En un segon pla, la serra del Montsec; i com a teló de fons, el Pirineu nevad. Fem una parada de deu minuts.

3h 43' Reprenem el camí, ja de baixada, cap a Santa Magdalena.

3h 47' Balcó natural on se'ns presenta per primer cop Ulldemolins, petit i perdut enmig de l'extensitat de la comarca.

3h 49' En una altra balconada se'ns fa visible la curiosa conformació d'una roca sortint: la Galera.

3h 51' Si hom s'aparta una mica del camí i guaita damunt del cingle Gran o dels Boixos, que també es coneixen com de la Creu per haver-n'hi estat col·locada una per recordar uns assassinats, es té una gran sensació d'altura, puig que el tallat és de grans proporcions, hi s'hi atalaia un bell panorama damunt del racó de Sant Antoni i del clot d'Ulldemolins, amb aquest poble al centre i dalt d'un petit turó rodejat, per un costat amb el riu Montsant i per l'altra amb el riu del Teix.

4h 00' Es passa pel peu de la punta de la Galera, que queda a la dreta, llarga i imponent. El camí segueix tothora més o menys baixador.

4h 17' Ermita de Santa Magdalena. Lloc molt acollidor, preperat especialment per a passar un dia al camp, amb totes les comoditats que hom sol trobar destrossades en altres llocs, ací en bon funcionament i netedat. Parque infantil i laberint. cinc minuts de parada.

4h 24' Camp de futbol de reduïdes dimensions, però molt apte per estirar les cames en una altra ocasió, doncs ara sols pensem en arribar a la fi de la cursa i seure davant una taula ja servida.

4h 27' Entrem en un camí pista. És el que condueix a les ermites de Sant Antoni i Santa Magdalena, apte per a pujar-hi en cotxe. Un senyal apunta "L'Obaga".

4h 30' Passem sobre un rocallís i el camí es desdibuixa. Entrem en un caminet entre marges de pedra seca, mig derruïts, i que fa cap a una

.../...

Ermita de Santa Magdalena

.../...
casa enrunada a la qual donem el tomb.

4h 34' seguim un camí que mena a un tros. Queden a mà dreta uns camps conreats. Tot seguit, entrem de nou al camí pista que ja no deixarem.

4h 41' A punt de traspasar el riu del Teix, uns gossos que vetllen la seguretat d'una granja a la nostra esquerra ens captiven momentàniament l'atenció.

4h 52' Finalment el camí es fa pujador poc abans d'arribar a les primeres cases del poble d'Ulldemolins, pel carrer de Santa Magdalena.

4h 57' Fi de la marxa, en arribar a una font que regraciem.

BIBLIOGRAFIA

- GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA
- GEOGRAFIA DE CATALUNYA. Ed. Aedos (Vol. I i III)/ 1968
- ELS CASTELLS CATALANS, vol IV/ Ed. R.Dalmau/ 1973
- Revista MUNTANYA (Desembre 80 i febrer 78)
- ASENS, Joan/ Guia del Priorat/ 1981
- CATALA, Josep/ Escaladei: El abandono de la historia/ LA Vanguardia Barcelona. 1978
- CIURANA, Jaume/ Els vins de Catalunya/Ed.La Generalitat 1980
- CUADRADA I ORSONA, Ramon/ El grau del Carabassal/Revista Vertex/ nº 59, 1957
- CUADRADA, Ramon/ Mapa de la serra del Montsant/Caixa de Pensions "La Caixa" / Desembre 1981
- FABRA, Pompeu/ Diccionari General de la llengua Catalana/ EDHASA/ 13 edició febrer 1981
- FOLCH I GUILLÈN, Ramon/ La vegetació dels Països Catalans
- IGLÉSIES, Josep i Santasusagna, Joaquím/Les muntanyes de Prades, El Montsant i Serra la Llena / Ed. R. Dalmau 1960 (2 tomos)
- LLADONOSA, Josep/ Ulldemolins, costums i tradicions/Stes. Creus 81
- MIR, Jordi/ Indrets de Catalunya, volum 1 i 2/Ab. Montserrat 78-79
- MOLERO, Julià/Estudio florístico i fitogeográfico de la sierra del Montsant y su área de influencia /Tesis doctoral no publicada de la Facultat de Farmàcia . Universitat de Barcelona abril 1976

.../...

- MONTLLLEÓ, Modest/ Aigua beneïda a les ermites del Montsant/
Revista Cordada, nº 140 - Octubre del 1967.
- PLADEVALL, Antoni; i CATALÀ i ROCA, F./ Els monestirs catalans/
Edicions Destino, 3ª ed. juny del 1974.
- PLA, Josep/ Guia de Catalunya/ Edicions Destino.
- RIBA, Oriol; DE BOLÒS, Oriol; PANAREDA, Josep M.; NUET, Josep;
GOSÀLVEZ, Joaquim/ Geografia Física dels Països Catalans/
Ketres, editora - 2ª ed. 1979.
- VALLVERDÚ, Josep; SIRENA, Ton/ Catalunya, visió IV/Ed.Taber. 1968
- VIGO, Josep/ L'alta muntanya catalana, flora i vegetació. 1976

Ermita de Sant Antoni. al peu del Montsant

Ermita de Sant Bartomeu

VOCABULARI

Albirar	: Veure de lluny alguna cosa sense distingir-la bé.
Bassis	: Soques de pi buidades longitudinalment i disposades formant esglaonats perquè hi pugui abeurar la ramaderia.
Capçada	: Brancada./ Camí de capçada : Camí carener.
Carena	: Línia divisòria de dos vessants en una muntanya o serralada.
Cartoixa	: Monestir cartoixà. L'orde de sant Bru.
Carrascles	: Petits grups d'alzines.
Comellar	: Terreny planer més o menys ample, situat al fons d'una clotada.
Conglomerat	: Massa composta formada de fragments de diverses procedències.
Degotall	: Traspuament, sobreeiximent d'aigua que produeix el seu degotament.
Espadat	: Extremadament rost. Terreny que té un pendent considerable.
Estimball	: Lloc per on hom pot estimbar-se o caure daltabaix d'una timba.
Fil.loxera	: Malaltia de la vinya causada per un petit insecte hemípter (Phylloxera vastatrix).
Galera	: Vaixell antic mogut principalment amb remes.
Garriga	: Tros de terra no conreat on creixen espontàniament mates i arbusts de poca alçària.
Grau	: Pas a través d'una costa abrupta.
Llicorella	: Roca pissarrenca. Pissarra descomposta en petites lasques.
Orografia	: Part de la geografia física que tracta de les muntanyes.
Pleta	: Lloc o clos on es recull el bestiar que pastura al camp o a la muntanya.
Prior	: Superior d'un convent; en algunes comunitats, el segon prelat després de l'abat.
Relleix	: Replà al mig d'un cingle o penya-segat.
Romanalla	: Alló que d'alguna cosa roman en algun lloc després d'haver-ne tret una gran part.
Saó	: Estat de la terra, resultat d'una ploguda, que la fa particularment apte per a sembrar-hi i treballar-la.
Toll	: Sot ple d'aigua, bassiot./ Tolla : Toll gros.
Topant	: Indret on anar o per on passar.
Valí	: Governador d'una ciutat o d'una demarcació sarraïna.

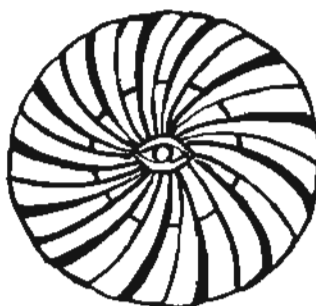
- 1) Quina és la capital de la comarca del Priorat?
- 2) De quin riu és afluent el Siurana?
- 3) Nom de tres ermites del Montsant.
- 4) Nom d'un menjar típic d'Ulldemolins.
- 5) Nom del barranc que parteix el Montsant en dues parts?
- 6) A quin municipi pertany Escaladei?
- 7) Quin tipus de roca forma el Montsant?
- 8) Quin és el vent que normalment porta les pluges al Montsant?
- 9) Dins la denominació d'origen "Priorat" hi entra Ulldemolins?
- 10) Nom del coll que venint de Reus hem de salvar, i a partir del qual es veu el Montsant?
- 11) Quantes cartoixes es fundaren a tot l'Estat Espanyol? i quina fou la primera?
- 12) Quin fou el primer emplaçament de la comunitat d'Scala Dei?
- 13) Quina comunitat vegetal s'instaura en les vertens meridionals dels cingles que rodegen el Montsant?
- 14) Quin riu passa prop de Tarragona?
- 15) Varietats principals de vinya que es cultiven al Priorat.
- 16) Quin és el motiu del topònim "Pi de la Carabasseta".
- 17) De quin estil és l'església parroquial d'Ulldemolins?.
- 18) Què és la "llicorella"?
- 19) Quins rius principals rodegen el Montsant?
- 20) Què és el "seré"?
- 21) Amb quines comarques limita el Priorat?
- 22) Quin any varen deixar Scala Dei els monjos cartoixans?
- 23) Quina diferència hi ha entre "cartoixa" i "monestir"?
- 24) Com es deia el monestir constituït per una comunitat femenina ubicat a la Morera des del 1210 i abandonat el 1462?
- 25) Què vol dir "comellar"?
- 26) Quin és l'arbre principal que forma el Quercetum Ilicis Gallo-provinciale?
- 27) Quins embassaments subministren aigua a Reus?
- 28) Quin any va aparèixer la fil·loxera als peus del Montsant?
- 29) Etimologia del terme "Priorat".
- 30) Com s'anomena el coll que uneix el Montsant amb la serra de

Prades?

.../...

.../...

- 31) Quin és punt culminant del Montsant? i, quina alçada té?
- 32) Quines característiques ha de tenir l'oli perquè sigui verge?
- 33) Quin fou el motiu de l'abandonament de la cartoixa d'Scala Dei?
- 34) Quina serra hi ha entre el Montsant i la depressió central?
- 35) Nom de tres graus del Montsant.
- 36) Quin rei de Catalunya fundà Scala Dei?
- 37) Com s'anomena un petit arbust endèmic del sistema prelitoral que forma part de les comunitats vegetals que recobreixen les fissures de les roques?
- 38) La cartoixa d'Scala Dei tenia domini sobre set pobles veïns. Quin hi manca en aquesta llista: Bellmunt, Gratallops, Torroja la Morera, Pobolada i la Vilella Alta.
- 39) Quin rierol subministrava aigua a la comunitat d'Scala Dei?
- 40) Quin és el número de telèfon de l'aparell situat en un pi de la serra major, i que els marxaires s'hauran trobat durant el decurs de la marxa?

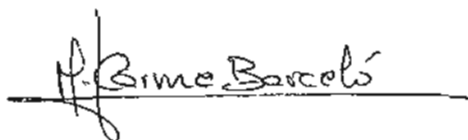
D' AQUEST TREBALL SE N'HAN FET UN TOTAL
DE QUARANTA EXEMPLARS, SIGNATS I NUMERATS.

Nº 16.....

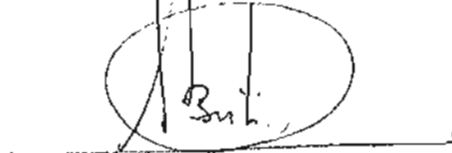
vilanova i la Geltrú, primavera del 1982

El treball ha estat confeccionat per:

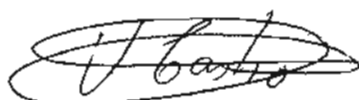
M.Carme BARCELÓ I MARTÍ

Salvador BUTÍ I PAPIOL

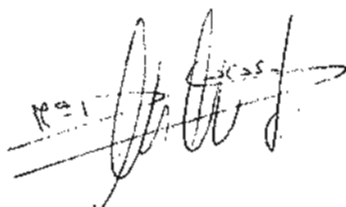
Virtut CASTRO I CAÑEVERAS

Antoni SAGARRA I MAS

Dolors LACASA

Josep M. ALSO

